

Ks. STANISŁAW SUWIŃSKI

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

stansu25@umk.pl

ORCID: orcid.org/0000-0001-9792-0855

Recenzja naukowa książki: Siostra Maria Jana od Trójcy Przenajświętszej OVE, *Nazarena (1907–1990). Szkice do rekolekcji o matce Marii Nazarenie od Jezusa OSBCam. rekluzie na Awentynie. Rekolekcje w ciszy. Trzy dni z matką Marią Nazareną od Jezusa kamedulką*, Zakład Poligraficzny Gutgraf w Olsztynie, Marian Świniarski, Elbląg 2025, ss. 192

Termin reklużja, mylony nawet przez fachowców z zakresu historii teologii duchowości z terminem pustelnia, *Encyklopedia katolicka* etymologicznie wyprowadza od łacińskiego słowa *recludere*, które oznacza ponowne zamknięcie, oraz od greckiego *stenochoria* – ciasne miejsce. *Encyklopedia* podaje także, że rekluzja to typ surowej ascezy polegającej na życiu w odosobnieniu, bez możliwości opuszczenia pomieszczenia zamkniętego, często przylegającego do świątyni w celu umożliwienia udziału w liturgii. Rozróżnia się rekluzję czasową i definitywną (dożywotnią, wieczystą). Rekluzję mogą podejmować zarówno osoby życia konsekrowanego, jak i świeckie, zawsze jednak za pozwoleniem odpowiedniej władzy kościelnej (przełożonego zakonnego lub biskupa diecezjalnego).

W Polsce znaną rekluzą jest Dorota z Mątów. Jej życie w odosobnieniu wpisuje się w zachodnioeuropejskie prawodawstwo kościelne, wydane w średniowieczu w celu organizacji życia samotniczego. Przede wszystkim Dorota uzyskała na tę formę pokuty zgodę biskupa pomezańskiego, co już od końca VIII wieku było niezbędnym ustawowym wymogiem. Celę urządzono w kościele katedralnym w Kwidzynie, nawiązując tym do długowiekowej tradycji reklużji miejskich.

W ten nurt rekluzji miejskich wpisuje się również współczesna rekluza na Awentynie – Nazarena, nazywana też samotniczką w sercu Rzymu. Julia Crotta była siódmą córką pary włoskich imigrantów, którzy przybyli do Ameryki pod koniec XIX wieku. Urodziła się w Stanach Zjednoczonych w stanie Connecticut 15 października 1907 roku. Z jej autobiograficznych listów można wysnuć kilka drobnych spostrzeżeń, które pozwalają odgadnąć w tej kobiecie oryginalną naturę i kobiecość. Już jako dziewczynka odczuwała w sobie dwa ważne wezwania, które zrozumiała dopiero wtedy, gdy dorosła: czuła, że nigdy nie wyjdzie za mąż i że w swoim życiu dokona czegoś niezwykłego. W jej biografii odnotowano dwa kluczowe wydarzenia, które wyznaczają radykalne i definitywne przejścia w jej życiu: w 1934 roku niewytłumaczalna siła pociągnęła ją na pustynię, choć ostatecznie w 1937 roku odbyła długą podróż do Włoch i w nieznaną, zdając się wyłącznie na wolę Boga. W 1939 roku wstąpiła do francuskiego Karmelu w Torpignattara, gdzie spędziła pięć bardzo ciężkich lat. W końcu w roku 1945 wstąpiła do klasztoru Mniszek Kamedulek na Awentynie, gdzie pozostała do końca życia (1990 r.). W 1947 roku złożyła śluby wieczyste i przyjęła imię Marii Nazareny. Dzięki specjalnemu pozwoleniu na rekluzję, otrzymanemu od papieża Piusa XII, siostra Nazarena przeżyła czterdzieści pięć lat w odosobnieniu na Awentynie. W 1959 roku uzyskała małą celę o wymiarach pięć metrów na trzy metry z jeszcze mniejszym tarasem, „by móc oddychać powietrzem”, i tam spędziła resztę swoich ziemskich dni.

Duchowe doświadczenie Nazareny jawi się współczesnemu światu jako zjawisko trudne do wyobrażenia, które dziś można określić mianem niezwykłości. Niezwykłość wynika chociażby z tego, że w dzisiejszych czasach życie odosobnione prawie nie istnieje, a przypadek siostry Marii Nazareny ujawnia doświadczenie, które wykracza poza codzienność i przez to wzbudza zainteresowanie współczesnego chrześcijanina. Poznanie i ocena takiego życia są dziś możliwe w sposób ograniczony; jedynym źródłem, które może nam poniekąd odtworzyć ducha tego czasu, jest zachowana korespondencja s. Nazareny. Istnieje ponad sto listów przez nią napisanych i przechowywanych w archiwach klasztoru Kamedulek św. Antoniego Opatu w Rzymie.

Rekluza na Awentynie wpisuje się także w specyficzny styl życia, który zawsze charakteryzował historię Kościoła i monastycyzm z jego gałęzią anachoretów. Z jej pism można też dowiedzieć się, jak ona sama pojmowała swój wybór drogi życiowej:

„Życie pustelnika – pisała Julia pod koniec swego życia – jest najbardziej narażone na błędy, podstępny i machinacje swoich dwóch przeciwników: diabła i jaźni. Trzeba było wiele i długo cierpieć, żeby poukładać sobie życie, żeby walczyć samotnie we mgle, bez żadnego wsparcia, żeby otrzymać łaskę! Dlatego Bóg przygotowuje przez niejasne i bolesne próby tych, których pragnie wezwać do samotności, którym pragnie otworzyć wieczne bramy chwały i pieśni miłości. W obliczu cierpienia i poświęcenia ofiarowuję Mu moją ubogą siłę... Im bardziej

nie ufamy sobie, tym silniejsi się stajemy. Im bardziej jaźń jest odarta ze swoich egoistycznych instynktów, tym bardziej otchłań jest wypełniona Duchem Świętym, który bierze ją w posiadanie, tym, który jest światłem, radością, pokojem i siłą. Wtedy zaczyna się smakować, choćby w niewielkim stopniu, prawdziwego pokoju i radości, tak różnych od tych z tego świata”.

Z pewnością temat zaprezentowany w książce spotka się z zainteresowaniem współczesnego chrześcijanina, a zawarte w niej szkice do rekolekcji to znana czytelnikowi forma pisarska. Zawiera w sobie przestrzeń i rys grafiki słownej. Zawsze pozostaje w pewien sposób formą otwartą, nieukończoną, pozwalającą na osobiste odniesienie się do treści. Dlatego uważam za słuszne obranie takiej formy prezentacji fragmentów myśli i słowa z oryginalnych źródeł pisarskich pozostawionych przez rekluzę rzymską Nazarenę.

Książka została przygotowana tak, aby wprowadzić czytelnika w duchowy świat niecodzienny – niemalże mistyczny, w którym można spotkać się z fascynującą postacią współczesnej rekluzy i jej doświadczeniem Boga: z jednej strony w odosobnieniu, a z drugiej w zawsze zatłoczonym Wiecznym Mieście. Książkę można uznać za praktyczne źródło duchowe dla osób poszukujących odosobnienia w dzisiejszym globalnym świecie. To też propozycja dla czytelnika osnutego wieloma retorycznymi pytaniami: „Jak i dlaczego? Po co? Gdzie w tym sens? Przecież to niedorzeczne, by aż tak izolować się w świecie i od świata!”. Myślę, że stanie się też pomocą dla wielu w ugruntowaniu i uporządkowaniu osobistej odpowiedzi na te i inne pytania.

Książka cechuje się wszystkimi elementami monografii z zakresu duchowości anachoreckiej. Na zasadniczą treść książki składają się przygotowane przez Autorkę konferencje rekolekcyjne. Maria od Trójcy Przenajświętszej OVE nadała książce własną strukturę w formie szkiców do trzech dni konferencji na podstawie pism Julii Crotta:

Dzień pierwszy – Pierwszy lot:

Konferencja I – Rozsiadłam się w spiżarni. Wstań i chodź! (Mt 9,5);

Konferencja II – Labirynt. Bo drogi Pańskie są proste: kroczą nimi sprawiedliwi, lecz potykają się na nich grzesznicy (Oz 14,10);

Konferencja III – Solone pomarańcze. Chcę ją przynęcić, na pustynię ją wyprowadzić i mówić jej do serca (Oz 2,16).

Dzień drugi – Drugi lot:

Konferencja IV – Gołębica dalekich terebintów. Podnieś mnie, ilekroć mnie trwoga ogarnie, w Tobie pokładam nadzieję (Ps 56[55],3-4);

Konferencja V – Dziki Kwiat Pustyni. Niech się rozwesela pustynia i spieczona ziemia, niech się raduje step i niech rozkwitnie! (Iz 35,1);

Konferencja VI – Uszy Pańskiej amfory (Za 5,5-11).

Dzień trzeci – Trzeci lot:

Konferencja VII – W centrum świata. Błogosławieni cisi, albowiem oni na własność posiadają ziemię (Mt 5,5);

Konferencja VIII – Siostrzyczka, siostra czy mama? (Mt 12,49-50);

Konferencja IX – Trakt królewski. A On sam dźwigając krzyż wyszedł na miejsce zwane Miejszem Czaszki, które po hebrajsku nazywa się Golgota (J 19,17).

Autorka przygotowała także *Słownik pojęć* (ss. 181–183), aby ułatwić czytelnikowi zrozumienie niektórych słów dziś prawie nieużywanych. Załączona bibliografia zawiera przede wszystkim literaturę uzupełniającą do licznych przypisów.

Książka została napisana bardzo starannie, językiem jasnym i logicznym. Pewną nowością jest tu styl Autorki, przybierający czasami formę narracyjną i opisową, co powoduje bezpośredniość jej odniesień do zdarzeń czy opisów zawartych w pierwotnych źródłach Crotty.

Książka jest przeznaczona dla czytelnika poszukującego indywidualnej drogi prowadzącej ku Bogu. Ważnym jej atutem jest to, że podejmuje temat, który na rynku polskich publikacji jest wąskim polem zainteresowania. Przygotowana publikacja jest pierwszym polskim opracowaniem materiałów pisarskich Nazareny, co też pozwala czytelnikowi na zapoznanie się z jej życiem i indywidualną drogą powołania w Kościele.

W zaprezentowanych szkicach rekolekcji występuje pedagogiczna metoda prowadzenia czytelnika od poznania do działania, ku pogłębianiu duchowości, tak aby nauki stawały się dla niego bardziej refleksyjne niż spekulatywne. Wskazuje to na walor praktyczny publikacji jako przewodnika w rozwoju duchowym. Może też pomóc poszukującym indywidualnej drogi w życiu pustelniczym.

W recenzji książki autorstwa Siostry Marii Jany od Trójcy Przenajświętszej OVE nie można pominąć też jej osobistego odniesienia – jest to jej odważne poszukiwanie indywidualnej drogi powołania.